

בגיליון זה:

- עמ'
1. דבר סמנכ"ל משרד החינוך ומנהל מינהל עובדי הוראה – מר אייל רם 3
  2. טיפוח מצוינות ומחויבות חברתית בהכשרת מורי העתיד – מר נח גרינפלד 4
  3. דבר העורכת – גב' רותי פלד 5
  4. תכנית תספ"ה: תכנית ייחודית להכשרת מורים לבני הקהילה האתיופית – ד"ר אורנה שץ-אופנהיימר 6
  - קווים יחודיים של תכנית תספ"ה במכללות השונות 14
  5. רג"ב (ראש גדול בהוראה) – התכנית להכשרת סטודנטים מצוינים להוראה במכללות האקדמיות לחינוך – ד"ר רמה קלויר 17
  - פורום המרכזים הבין-מכללתי של רג"ב - ד"ר ליאת אייל 22
  - פורום הסטודנטים הבין-מכללתי של תכנית רג"ב - ד"ר נעמי מגיד 24
  - כנסים כפדגוגיה ייחודית בתכנית הכשרת המורים של רג"ב - רחל שפיגל וד"ר נחום כהן 26

מערכת:

רותי פלד – עורכת
ד"ר כמאל חואלד
ד"ר דיצה משכית

עיצוב השער והעמודים הפנימיים:

מרים צלח הלוי
מכללת אמונה – המכללה האקדמית
לאמנות וחינוך מוסדות של מכללות
אפרתה ואמונה

הפקה טכנית:

תחום ארגון פיתוח
וניהול ידע

בדרך להוראה: הכשרה.נט

איגרת דיגיטלית לנשיאי/ראשי המכללות להוראה

לבעלי תפקידים וסגלי הוראה

איגרת מס' 2

באיגרת זו:

טיפוח מצוינות ומחויבות חברתית
בהכשרת מורים

אדר תשע"ה, מרץ 2015

האגף להכשרת עובדי הוראה

משרד החינוך מינהל עובדי הוראה

דבר סמנכ"ל משרד החינוך ומנהל מינהל עובדי הוראה

אייל רם

מדינת ישראל נמצאת בצומת דרכים חשובה ומרתקת. מצד אחד אובדן דרך וחוסר מנהיגות, חזון ותקווה ומצד שני רפורמה עמוקה שמוביל משרד החינוך כדי לקדם "למידה משמעותית" שממקמת את המורים בחזית העשייה. המורים מתחילת השנה פועלים במסגרת ה-70/30, מסגרת שאפשר להם בכשליש מהזמן ליצור למידה רלוונטית עבורם, עבור התלמידים ועבור החברה. לצד זאת מוגדרת תכנית למעורבות חברתית במסגרת ה"אחר הוא אני" בה כל תלמיד נדרש לקחת חלק בפעילות חברתית. זה נראה טריוויאלי מצד אחד, אבל זו מהפכה של ממש שדורשת אופני הכשרה שונים לחלוטין ורמת מורים גבוהה במיוחד.

עלינו להקים "תנועת מחנכים" בישראל שתהווה אבן שואבת לטובים ביותר שיבחרו בהוראה כמקצוע. תנועה שתהווה מקום להגשמה עצמית לצד יצירה של חברה ישראלית חדשה, מתוך הכאוס הקיים. בשנים האחרונות נבנו תכניות ייחודיות רבות לאוכלוסיות מגוונות, ודוגמאות להן נראה באיגרת זו. אנו רואים בתכניות הייחודיות חלוץ לפני המחנה ומקווים לראות את המצוינות והמעורבות החברתית מתגשמים ומתעצמים בכל המערכת.

הכשרת המורים עצמה עוברת שלושה תהליכים דרמטיים בימים אלו ממש:

1. ישנה מגמת התחזקות של מסלולי הסבת האקדמאים במכללות ובאוניברסיטאות והשנה עברה כמות המוסבים את כמות הסדירים. ממצאי המחקרים מראים שפרופיל המוסבים גבוה יותר ושהם משתלבים ומתמידים בהוראה באחוזים גבוהים יותר.
2. שתי מכללות ראשונות (המכללה האקדמית בית ברל ומכללת סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות) עוברות לות"ת כחלק ממהלך בן שבע שנים שנועד להשוות את מעמד של המכללות האקדמיות לחינוך לשאר המוסדות להשכלה גבוהה ולהעניק להם חופש אקדמי רחב יותר.
3. תכנית "אקדמיה-כיתה" שנועדה לחזק את הקשר בין המוסדות המכשירים לבתי ספר וגנים תוך שילובם של סטודנטים למשך שלושה ימים בשבוע, כמורה שני בכיתה לצד מורה ותיק ומוסד אקדמי שעוסק בפיתוח מקצועי של צוות בית הספר כולו.

<http://youtu.be/yl-Tqpwrdr8>

אני מקווה שמהלכים רחבים אלו יובילו גם הם לחיזוק המצוינות מצד אחד ולתרומה החברתית של ההכשרה למערכת החינוך כולה.

החינוך הוא התקווה של עולמנו המסוכסך והמפולג, והמורים הם אלה שצריכים לחנך את הדור הבא. אנחנו באגף ובמוסדות ההכשרה להוראה מופקדים על הכשרתם של מורים אלה לתפקידם המורכב והמאתגר. הצהרה זו מתורגמת למעשים ולתכניות הכשרה להוראה, שבמרכזם טיפוח מצוינות אקדמית, פיתוח איכותיות מקצועית והפיכת המחויבות החברתית לחלק מתפיסת עולמם של כל המבקשים להיות מורים. האיגרת שלפנינו מוקדשת לשתי תכניות המשקפות מגמה זו: תכנית רג"ב – ראש גדול בהוראה, ותכנית תספ"ה - תכנית להכשרת סטודנטים פרחי הוראה לבני הקהילה האתיופית.

אחד מהיעדים המרכזיים שלנו הוא משיכת כוח אדם איכותי. אנו רוצים שהמתקבלים ללימודי הוראה יהיו אנשים בעלי חזון ותחושת שליחות, בעלי יכולות למידה גבוהות, כישורי מנהיגות ומחויבות ערכית-חברתית, אשר יוכלו בתום ההכשרה להוראה להיות מורים איכותיים ומנהיגים מובילים במסגרות השונות שבהן יעבדו: במערכת החינוך הפורמלי, בחינוך הבלתי פורמלי ובקהילה שבה הם חיים ופועלים.

תכנית תספ"ה פונה אל סטודנטים בני הקהילה האתיופית, בעלי כישורים אקדמיים ויכולת אישית, ומציעה להם תכנית הכשרה להוראה ולמנהיגות חינוכית. בתום ההכשרה התכנית תאפשר להם לתרום לקידום גישה רב-תרבותית במערכת החינוך ובחברה הישראלית, המכילה את האחרים בה, סובלנית כלפיהם ומכבדת אותם.

תכנית רג"ב פונה אל סטודנטים בעלי הישגים גבוהים בלימודיהם בתיכון ומאפשרת להם ללמוד בתכנית ייחודית ומאתגרת, המשלבת בנוסף ללימודים אקדמיים ברמה גבוהה גם פעילות התנדבותית במטרה לפתח מחויבות חברתית שתימשך גם בהיותם מורים.

המשותף לשתי התכניות הוא השילוב בין איכות אקדמית למחויבות חברתית-ערכית הבאה לידי ביטוי בעשייה של ממש, מעבר למעשה ההוראה, למען החברה והקהילה. עידוד לשילוב זה בין "חכמה" לבין "מעשה" מודגש כבר אצל חז"ל כפי שנמצא במסכת אבות: "ר' אליעזר בן עזריה אומר, [...] כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרובין ושורשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו... (אבות פ"ג מ"ז).

גם בחוק החינוך קיימת הדרישה ל"טיפוח מעורבות בחיי החברה הישראלית, נכונות לקבל תפקידים ולמלאם מתוך מסירות ואחריות, רצון לעזרה הדדית, תרומה לקהילה, התנדבות וחתימה לצדק חברתי במדינת ישראל" (חוק חינוך 2000).

אנו מייחלים שבוגרי ההכשרה להוראה - חכמתם תהיה רבה ומעשיהם למען החברה יהיו רבים גם הם, וידעו לטפח אצל תלמידיהם את החתירה למצוינות ולהשבחת החברה בישראל.

אני מודה לכל הכותבים, העורכים והקוראים איגרת זו ומקווה שכמו קודמתה תאיר חלק מן הפעילות של האגף ותקדם את ההכשרה להוראה בכל מוסדות ההכשרה.

דבר העורכת

גבי רותי פלד

איגרת זו מוקדשת לתכניות ייחודיות בהכשרה במכללות שלנו. התכנית הראשונה שאליה מתייחסת האיגרת היא **התכנית להכשרת מורים לבני הקהילה האתיופית**. ד"ר אורנה ש"ץ-אופנהיימר מסכמת את הפעילות בתכנית "תספ"ה", מילה באמהרית שפירושה: תקווה. כשמה כן היא, מעידה על התקווה הגדולה בקליטת בני הקהילה האתיופית בתחום החינוך וההוראה. מהדברים אפשר ללמוד כיצד התכנית תורמת להכרה ברב-תרבותיות ובשוויון הזדמנויות, בהתאם למטרות שהוצהרו על ידי האגף להכשרת עובדי הוראה.

בשנה"ל תשע"ה תכנית תספ"ה מתקיימת בארבע מכללות:

1. אורנים - המכללה האקדמית לחינוך
2. מכללת אמונה-המכללה האקדמית לאמנות וחינוך מיסודן של מכללות אפרתה ואמונה
3. מכללת סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות
4. שאנן - המכללה האקדמית הדתית לחינוך

מהקריאה על הפעילות בכל מכללה אפשר להתרשם על הרבגוניות בפירוש מטרות התכנית ועל מגוון הדרכים ליישומה. נשמח אם הפעילות הנסקרת תהווה אתגר לעוד מכללות להצטרף לתכנית.

ד"ר רמה קלויר סוקרת את התכנית השנייה המוצגת באיגרת: **תכנית המצוינים להוראה** ובשמה העדכני: **תכנית רג"ב - ראש גדול בהוראה**. גם בתכנית זו מעיד השם על המסר שמאחורי התכנית, השבחה של ההוראה והלמידה כתוצאה מכניסתם של סטודנטים איכותיים למערכת ההכשרה. בהתאם למדיניות האגף יש גם דגש רב על מעורבות חברתית ולמידה תוך כדי שירות בקהילה.

בשנה"ל תשע"ה התכנית מתקיימת בכל המכללות האקדמיות להוראה. כדי ללמוד על עושר הפעילויות והמאפיינים הייחודיים של התכנית מומלץ להתייחס לקישורים הרבים שבכתבה (לא להסס ולהקליק) ולהגיע לדברים שכתבו כל מרכזי התכנית במכללות השונות. כך אפשר לקבל מושג על הפריסה הרחבה של התכנית, להתרשם מהרישות הבין-מכללית ולהיווכח בשיתוף הפעולה הפורה והמפרה של אנשי הסגל המעורבים בתכנית.

שאלות, הארות והערות אפשר להפנות אליי בדוא"ל: rutyp@macam.ac.il. קריאה משכלת ומהנה.

ברכות ואיחולי הצלחה לנשיאי/ראשי המכללות החדשים:

ד"ר יהודה ברנדס, ראש המכללה האקדמית הרצוג מיסודן של מכללות ליפשיץ והרצוג
פרופ' זמירה מברך, נשיאת המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין
פרופ' שלמה מרגל, נשיא המכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון
כה לחי!

פרויקט "אקדמיה כיתה" – שותפות לחיזוק ההוראה" יוצא לדרך, ראו באתר האגף את [הקול הקורא](#).

תכנית תספ"ה (תכנית סטודנטים פרחי הוראה) -

תכנית ייחודית להכשרת מורים לבני הקהילה האתיופית
(באמהרית המילה "תספ"ה" היא "תקווה", ועל כן בחרנו לקרוא לתכנית בשם זה).
ד"ר אורנה שץ-אופנהיימר, נציגת האגף להכשרת עובדי הוראה

רציונל התכנית

לאחר יותר מ-30 שנה מאז העליות הגדולות מאתיופיה (בשנים 1979-1991) עדיין השתלבותם של בני הקהילה בהשכלה גבוהה ובתעסוקה איננה מובנת מאליה (קניג, פישמן, וולדה-צדיק 2012¹).

השתלבותם של בני הקהילה האתיופית במרחב החברתי, התרבותי והכלכלי של מדינת ישראל הוא ייחודי ומלווה בפערים שונים, במיוחד בתחומים הכלכליים והתעסוקתיים. למערכת החינוך תפקיד משמעותי בקליטתם של בני הקהילה האתיופית, ויתרה מזאת, מערכת החינוך היא מנוף בעל ערך היכול לאפשר הזדמנות לניעות חברתית-כלכלית לכל פרט ופרט, ובכך תרומתה המשמעותית אף לחברה הישראלית.

מנתוני הלמ"ס אנו למדים שמספר הסטודנטים בני הקהילה האתיופית המשתלבים בהשכלה הגבוהה בישראל הולך וגדל. בשנת 2013 למדו במערכת ההשכלה הגבוהה לתואר ראשון 434 נשים ו-178 גברים, ולתואר שני - 185 נשים ו-12 גברים (נתוני למ"ס 2013).

התפלגות הלומדים במערך ההשכלה הגבוהה בקרב בני הקהילה הוא 42% לומדים באוניברסיטאות, 51% במכללות האקדמיות ו-6.7% במכללות להוראה. בשנה זו 130 מורים ותיקים וחדשים השתלבו בהוראה (כולל גנים), זאת על פי נתונים של האגף להתמחות וכניסה להוראה (אלמגור-לוטן, וקון-דבדוביץ 2011²).

בקרב בני הקהילה האתיופית שהגיעו לישראל במהלך כל השנים היו מורים וגננות, מביניהם מורים בעלי ניסיון וותק מקצועי בתחומי דעת שונים כולל אנגלית ומתמטיקה. אלא שתהליך ההכשרה שלהם, הנורמות התרבותיות והחינוכיות שנהוגות בבתי ספר באתיופיה והאקלים החינוכי הנהוג בבתי הספר המקומיים שם, לא עלו בקנה אחד עם האקלים החינוכי הנהוג בארץ. מנתונים שבידינו, ב-2007 היו כ-132 מורים בני הקהילה האתיופית במערכת החינוך, אלא שלא כולם עסקו בהוראה. רבים עבדו כמגשרים ומורים בחלק ממשרתם (קלניצקי 2010³).

¹ קניג, י', פישמן, נ', וולדה-צדיק, א' (2012). לאחר עשרים שנה: סקר יוצאי אתיופיה הוותיקים. מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל, ירושלים.

² אלמגור-לוטן, א', וקון-דבדוביץ, פ' (2011). השתלבותם של יוצאי אתיופיה במערכת ההשכלה הגבוהה.
³ דוח מרכז המחקר והמידע של הכנסת מוגש לוועדת העלייה והקליטה והתפוצות ירחון מופ"ת, ספטמבר 2010, עמ' 17

לאור זאת הוחלט לפני כמה שנים לבנות תכנית להכשרת מורים לבני הקהילה האתיופית שתאפשר לצעירי הקהילה להשתלב בהשכלה גבוהה, ובהמשך לרכוש מקצוע שמאפשר להשתלב כמורים במערכות חינוכיות. מלבד ההזדמנות לרכישת מקצוע, תכנית הכשרת מורים ייחודית זו, מטרתה הייתה ליצור נוכחות של מורים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך באופן שוויוני, ובכך אף לשפר את דימוים של בני הקהילה בעיני עצמם, בעיני התלמידים – כמקור להזדהות, ויש בה תרומה לחברה הישראלית כולה, הדוגלת בערכים של הכרה ברב-תרבותיות ומתן שוויון הזדמנויות.

האגף להכשרת עובדי הוראה תומך בתכניות ייחודיות להכשרת מורים לבני הקהילה האתיופית במטרה לאפשר השתלבותם בתחום החינוך וההוראה. ארבע מכללות משתתפות בתכנית הייחודית:

1. אורנים - המכללה האקדמית לחינוך
2. מכללת אמונה-המכללה האקדמית לאמנות וחינוך מיסודן של מכללות אפרתה ואמונה
3. סמינר הקיבוצים – המכללה האקדמית לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות
4. שאנן- המכללה האקדמית הדתית לחינוך

למימוש התכנית גובשה "תכנית אב" בעלת הדגשים משותפים: תמיכה אקדמית ותמיכה אישית בסטודנט הלומד. בה בעת כל מכללה בנתה את התכנית בהתאם לדרכה האקדמית והחינוכית, ולכל מכללה הדגשים ייחודיים.

מטרות התכנית

- להכשיר מורים בעלי כישורים אקדמיים ויכולות אישיות איכותיות להוראה במערכת החינוך הממלכתי והממלכתי דתי.
- לסייע בטיפוח ובהעצמה של מנהיגות חינוכית, שביטוייה ברכישת מקצוע מונחה ערכים.
- לעודד למידה אקדמית ויכולת להתמודדות עם אתגרים מתחום הרב-תרבותיות וההטרוגניות של החברה הישראלית - תוך כדי טיפוח סובלנות הדדית וחינוך לכיבוד האדם והזולת.
- לתת הזדמנות נאותה לסטודנטים הלומדים בתכנית להשתלב בהוראה על מנת שיתערו כלכלית וחברתית בחברה הישראלית.
- להרחיב את התודעה החברתית, האחראיות והסולידריות במערכת החינוך בישראל על ידי מימוש יכולתם של בני הקהילה האתיופית להשתלב במערכת החינוך כמורים וגננות ולשמש דמויות להזדהות לכלל הלומדים בה.

תכנית תספ"ה, (המשך)

מרכיבי תכנית הלימודים

המתקבלים לתכנית לומדים עם כל הסטודנטים להכשרת מורים ובוחרים במסלולי לימודים בדומה לכל סטודנט. בה בעת לאלה המתקבלים לתכנית הייחודית רכיבים ייחודיים, ואלה הם:

מעטפת אקדמית

- **תמיכה בתכנית הלימודים האקדמית-פדגוגית:** קורסים שונים בעלי הדגשים ייחודיים לטיפוח האוריינות הלשונית והאוריינות האקדמית -קורסים העוסקים בהדגשים על טיפוח אסטרטגיות ומיומנויות למידה.
- **פיתוח מיומנויות דיגיטליות:** סיוע ברכישה או השאלת מחשבים, הדרכה באוריינות דיגיטלית וביישומים הרלוונטיים במחשב לסטודנט.
- **לימודי תרבות ומורשת בני הקהילה האתיופית:** העצמת הזהות התרבותית כחלק מהעצמת הזהות המקצועית. הפעילויות המוצעות: קורסים אקדמיים על מורשת יהדות אתיופיה, ימי עיון, ימי פעילות מיוחדים במכללה בזיקה למורשת יהודי אתיופיה ועוד.

סגן אלוף ציון שנקור מרצה בכנס שהתקיים במסגרת התכנית

- **תכנית העשרה:** הדגשים ייחודיים לטיפוח העשרה כללית, העצמה אישית, לדוגמה: סדנאות להתמודדות עם חיפוש עבודה, סיורים לימודיים בארץ.
- **פיתוח מנהיגות חינוכית וחברתית** להתמודדות עם אתגרי הכיתות הרב-תרבותיות בישראל - "המורה כמנהיג", "רב-תרבותיות בחינוך", "מנהיגות נשית", סדנאות במנהיגות מעצימה, מנהיגות בטבע.

מעטפת תמיכה לסטודנט

- סיוע כלכלי בשיתוף עם מינהל הסטודנטים שעל יד משרד הקליטה. הפניה למלגות וסיוע בהגשת בקשות.
- תכניות של חונכות הניתנת על ידי סטודנטים ועל ידי חברי הסגל. החונכות נעשית באופן דיסקרטי ועל בסיס אישי למטרות לימודים ולהיועצות אישית.

מסגרות ייחודיות של התכנית

- **פורום רכזי התכניות:** אחת לחודש נפגשים רכזי התכניות במכון מופ"ת לפיתוח וקידום נושאים שונים של התכנית. במפגשים אלה נערכים דיונים על אודות מדיניות התכניות והשיח בפורום יוצר ידע בתחום. חברי הפורום נפגשים עם אנשי מקצוע שונים בעלי ידע על אודות הקהילה. המפגשים מלווים בקריאת מאמרים בתחום ובסיוור בתכניות השונות של המכללות. את הפורום מרכיבים ד"ר פוריה קלעי וירון דסטא.
- **יום עיון משותף:** כל שנה מתקיים יום עיון לכל משתתפי התכנית. המפגש בין כל המשתתפים מאפשר דיון בנושאים ייחודיים של התכנית, בבחינת האתגרים הניצבים בפני הסטודנטים, הן בשלב ההכשרה והן לקראת השתלבות בעבודה.

תערוכה על אודות עלייתם של בני הקהילה ברחבי מכללת סמינר הקיבוצים

תכנית תספ"ה, (המשך)

- **מסע לאתיופיה:** בעבר הנהגנו מסע משותף של בוגרי התכניות לאתיופיה. בשנים האחרונות לא מימשנו את החלום לחזור ולהכיר את ארץ המוצא במיוחד בגלל התארגנות כספית. עם זה החלום לחזור וללמוד על המקורות ההיסטוריים והתרבותיים של הקהילה היהודית האתיופית מהווה אתגר, ויש תקווה שנוכל לממש מסע שורשים מקצועי.

ביקור בבית הספר בכפר אמבוביר, כפר שהתגוררו בו משפחות יהודיות

- **הערכת התכנית ושילוב מחקר:** כל התכניות מלוות במחקר הערכה של התכנית והשתלבותם של הבוגרים בתחום התעסוקה. המחקרים הם מקומיים בכל מכללה ומאפשרים ללמוד על התנהלות התכנית, לבחון אותה מחדש בהתאם לצורך.
- **היצג בכנסים:** במהלך השנים היו כמה היצגים של התכניות השונות בכנסים בארץ ובעולם

שלב הכניסה להוראה

- שלב הכניסה להוראה הוא מעבר קריטי לסטודנטים ולמובילי התכניות. ההשמה להוראה מהווה מדד הצלחה חשוב לתכנית. כל מורה מתחיל מתמודד עם קשיי הקליטה הראשוניים, אך הסטודנטים מבני הקהילה חשופים לקשיים נוספים – התמודדות עם סטריאוטיפים חברתיים של בני הקהילה האתיופית. בסיוע האגף להתמחות וכניסה להוראה נבחרה המדריכה טלי אלבז, המלווה את כל הפונים להשמה בהוראה. היא מרכזת את הנתונים מכל התכניות, מסייעת במציאת מקום עבודה, יוצרת קשרים עם מפקחים ומנהלים מהשדה ומלווה את המתמחים בימים הראשונים של הקליטה המקצועית. זאת בנוסף לתהליך הכניסה להתמחות בהוראה שעובר כל סטודנט בוגר הכשרת מורים.

- כלל בוגרי התכניות משתלבים בסדנאות ליווי עם כל המתמחים בהוראה. לבוגרי התכנית מוצע ליווי קבוצתי נוסף על פי בקשתם ובהתאם לצרכים הנדרשים. בסדנאות אלה הם מקבלים כלים להתמודדות עם סטריאוטיפים חברתיים, כיצד לנהל דו-שיח ושיח במצבי קונפליקטים וכדומה.
- במהלך הלימודים, ובמיוחד בשלב הכניסה להוראה, עוסקים הסטודנטים בהתמודדות עם המציאות המורכבת של החברה הישראלית. הם מקבלים כלים להתמודדות עם סטריאוטיפים חברתיים, כיצד לנהל שיח במצבי קונפליקטים ועוד.

אחת מהמטרות של הכשרת המורים היא ליצור מעורבות חברתית ומודעות לשונות שמאפיינת את מערכת החינוך. **התכנית הייחודית של תספ"ה** מאפשרת לחשוף את כלל הסטודנטים במכללה ואת סגל המרצים ללומדים שונים, לתרבויות שונות ולמעורבות בחברה הישראלית. מיצובה של התכנית ברחבי המכללה באמצעות קורסים שונים העוסקים בהיסטוריה ובמורשת של יהדות אתיופיה, בשפה האמהרית, שילוב ימי עיון וחג הסיגד - כל אלה מהווים תרומה משמעותית למימוש ערכיה של החברה הישראלית המכבדת שונות, מתמודדת עם רב-תרבותיות ומזמנת שוויון הזדמנויות.

אתגרים העומדים בפני התכנית

בשלב הכניסה למכללה קיים מתח בין החלת התכנית על כלל הפונים מבני הקהילה האתיופית, על עידודם להיות חלק מהתכנית הייחודית במטרה לזמן אפשרויות ללמוד מתוך שוויון, לבין רצונם של יחידים ללמוד ללא השתייכות למסגרת התכנית. עניין זה נדון עם כל פונה, ובמחשבה משותפת עם מרכז התכנית מתקבלות ההחלטות המתאימות.

בשלב הלמידה במכללה התכנית הייחודית מתנהלת "ביחד ולחוד". אחת מהמטרות החשובות של התכנית היא שכל לומד יוכל לממש את הפוטנציאל האישי שלו כדי שיהיה מורה במיטבו. הסטודנטים לומדים בהתמחויות ובמסלולים על פי בחירתם, בהתאם למקובל בכל מכללה. בה בעת מתקיימים קורסים ייחודיים המאפשרים תמיכה לימודית, וכן מתקיימים קורסים להעשרה בתחומים שאינם בתכנית הלימודים של המכללה, שמטרתם להעצים את מנהיגותם החברתית של הלומדים.

בשלב הכניסה להוראה בני הקהילה היוצאים לשנת ההתמחות זוכים לסיוע של שעות עולים. יש מביניהם שמבקשים להימנע מקבלת השעות ומבקשים להיקלט בעבודה באופן שוויוני, ללא תמיכה של מערכת החינוך.

לסיכום:

לאחר כמה שנות ניסיון בהפעלת התכנית במכללות האקדמיות לחינוך ניכר שהתכנית תורמת לכל הלומדים במכללה. היחשפותם של סטודנטים להוראה לחבריהם בני הקהילה האתיופית מאפשרת להם ללמוד על תרבותם ומאפשרת "לשבור" סטריאוטיפים חברתיים. מימוש יכולתם של בני הקהילה האתיופית גם כמורים, מתוך שוויון הזדמנויות, יעמיק את התודעה והאקלים החברתי הקוראים לכבד את השונה והמאפיינים את כלל מערכת החינוך במדינת ישראל.

תכנית תספ"ה, (המשך)

אתגרים העומדים בפני התכנית

בשלב הכניסה למכללה קיים מתח בין החלת התכנית על כלל הפונים מבני הקהילה האתיופית, על עידודם להיות חלק מהתכנית הייחודית במטרה לזמן אפשרויות ללמוד מתוך שוויון, לבין רצונם של יחידים ללמוד ללא השתייכות למסגרת התכנית. ענין זה נדון עם כל פונה, ובמחשבה משותפת עם מרכז התכנית מתקבלות ההחלטות המתאימות.

בשלב הלמידה במכללה התכנית הייחודית מתנהלת "ביחד ולחוד". אחת מהמטרות החשובות של התכנית היא שכל לומד יוכל לממש את הפוטנציאל האישי שלו כדי שיהיה מורה במיטבו. הסטודנטים לומדים בהתמחויות ובמסלולים על פי בחירתם, בהתאם למקובל בכל מכללה. בה בעת מתקיימים קורסים ייחודיים המאפשרים תמיכה לימודית, וכן מתקיימים קורסים להעשרה בתחומים שאינם בתכנית הלימודים של המכללה, שמטרתם להעצים את מנהיגותם החברתית של הלומדים.

בשלב הכניסה להוראה בני הקהילה היוצאים לשנת ההתמחות זוכים לסיוע של שעות עולים. יש מביניהם שמבקשים להימנע מקבלת השעות ומבקשים להיקלט בעבודה באופן שוויוני, ללא תמיכה של מערכת החינוך.

לסיכום:

לאחר כמה שנות ניסיון בהפעלת התכנית במכללות האקדמיות לחינוך ניכר שהתכנית תורמת לכל הלומדים במכללה. היחשפותם של סטודנטים להוראה לחבריהם בני הקהילה האתיופית מאפשרת להם ללמוד על תרבותם ומאפשרת "לשבור" סטריאוטיפים חברתיים. מימוש יכולתם של בני הקהילה האתיופית גם כמורים, מתוך שוויון הזדמנויות, יעמיק את התודעה והאקלים החברתי הקוראים לכבד את השונה והמאפיינים את כלל מערכת החינוך במדינת ישראל.

קווים ייחודיים של תכנית תספ"ה במכללות השונות

תכנית פל"ח, מכללת סמינר הקיבוצים – המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות

תכנית פל"ח פועלת במכללת סמינר הקיבוצים זה חמש שנים. במסגרת התכנית לומדים כ-45 סטודנטים וסטודנטיות במחלקות ובחוגים השונים בהתאם לבחירתם.

התכנית נתמכת באופן מלא על ידי נשיאת המכללה **פרופ' ציפי ליבמן** וכן על ידי חברי ההנהלה. המרצים והסטודנטים במכללה מכירים בערכה של התכנית ובחשיבותה כתכנית ששמה לה למטרה לפתוח בפני צעירים את שערי האקדמיה ולקדם את היעד הלאומי של הגדלת מספר המורים יוצאי אתיופיה המלמדים במערכת החינוך בתחום שאליו הוכשרו. התכנית מעניקה כתובת וליווי של הסטודנטים מהשלב שבו הם פונים למכללה דרך כל שנות הלימודים וכן במהלך השנים הראשונות לעבודתם במערכת החינוך. הסטודנטים זוכים למגוון פעילויות להעצמה והעשרה במסגרות אקדמיות (קורסים כגון זהות ולשון), במסגרות חברתיות (חונכות על ידי סטודנטים ועל ידי אנשי סגל) ובמסגרות חוץ קוריקולריות (ספורט, סדנאות, מפגשים מחזיקליים, ביקור במוזיאונים ועוד).

הסטודנטים תורמים לקהילת באי המכללה במגוון דרכים, וביניהן העלאה למודעות של חוק חג הסיגדבאמצעות הוראה ובאמצעות יצירת טקס חגיגי כלל מכללית. בנוסף הם יוצרים מסגרת ייחודית של טקס זיכרון ליהודי אתיופיה שנספו בדרכם לישראל.

את התכנית מרכזים **ד"ר רינה ברנר ומשה ישעיהו**. התכנית מלווה במחקר הערכה מטעם יחידת המחקר של המכללה.

רכזי תכנית פל"ח בתערוכה שנערכה במרחב הפתוח של מכללת סמינר הקיבוצים

תכנית תספ"ה, (המשך)

תכנית מיכא"ל, אורנים- המכללה האקדמית לחינוך

תכנית מיכא"ל מתקיימת במכללת אורנים שש שנים, והשנה מתחיל את לימודיו המחזור השביעי. היא נתמכת על ידי נשיאת המכללה **פרופ' יערה בראון** והנהלתה, ומרצים שונים פעילים בה. התכנית בעלת נוכחות משמעותית בקרב הסטודנטים הלומדים במכללה.

במכללת אורנים לומדים 65 סטודנטים בתכנית הייחודית, כולל 10 סטודנטים הלומדים בתכנית לייעוץ בתואר שני ו-15 בוגרי תואר ראשון העושים הסבה לחינוך. את התכנית מרכזים **ד"ר ענת ישראלי** - ריכז אקדמי ו**ירון דסטה** - ריכז חברתי וארגוני. התכנית כוללת קורסים אקדמיים ייחודיים המיועדים ללומדים בתכנית, אך בה בעת קורסים אלה פתוחים לכלל הלומדים במכללה, לדוגמה: קורס העוסק בזהות והיסטוריה של יהודי אתיופיה, קורס לימוד השפה האמהרית, קורס העוסק במעבר בין-תרבותי ועוד. מערך תמיכה כלכלי ולימודי, אישי וקבוצתי, עומד לרשות הסטודנטים. כמו כן כל שנה מתקיימים במכללה אירועים מיוחדים, ובהם: יום צעדה "בשביל ישראל" המאורגן על ידי הסטודנטים של התכנית, ובמהלכו שומעים ולומדים הצועדים על הקהילה; יום עיון במכללה בזיקה לנושא מעולמם של בני הקהילה האתיופית (למשל בשנה האחרונה נערך יום עיון בנושא מקומו של המוסד בעליית יהודי אתיופיה); במסגרת חג הסיגד סטודנטים של התכנית מעבירים סדנאות לכלל הלומדים במכללה; מדי שנה ניתנת הרצאה של מומחה בן הקהילה; מתקיימים ערבי גיבוש של משתתפי התכנית ועוד.

התכנית מלווה במחקר הערכה הנערך על ידי יחידת המחקר במכללה.

ראו: [סרטון חג סיגד באתר קבוצת מיכא"ל](#)

התכנית בשביל החינוך, מכללת אמונה - המכללה האקדמית לאמנות וחינוך מיסודן של מכללות אפרתה ואמונה

במכללת אמונה-אפרתה פועלת בחמש השנים האחרונות תכנית ייחודית לבנות הקהילה האתיופית- "בשביל ההוראה". בתכנית משתתפות למעלה מ-20 סטודנטיות בשלבים שונים של התואר. נשיא המכללה **פרופ' ישראל רזנסון** מעורב אישית בפיתוח התכנית, וחברי סגל נוספים שותפים בוועדת ההיגוי של התכנית. נוכחות התכנית במכללה היא רגישה ומורכבת- מצד אחד זו הזדמנות לחשוף את כלל הסטודנטיות במכללה לעדה, צרכיה, ייחודיותה ורגישויותיה, ומצד אחר המכללה מזמנת לסטודנטיות השתלבות במכללה במכלול התכניות. את האתגר הזה המכללה צולחת באמצעות שיח כן וגלוי עם הסטודנטיות של התכנית. הסטודנטיות מארגנות את חגיגות הסיגד במכללה, ובאמצעות האירוע חושפות את כלל הסטודנטיות ומרצי המכללה להיבטים שונים הקשורים לעדה.

במסגרת התכנית אורגנו שני ימי עיון כלל מכללתיים בנושא שילוב תלמידים מהעדה האתיופית בבית הספר היסודי והתמודדות עם עוני. נוסף על כך רכזת התכנית, בליווי הסטודנטיות והספרנית, דואגות להעשרת הספרייה בספרים העוסקים בתחום ספרות ילדים וספרים העוסקים בתרבותם של בני הקהילה בחברה הישראלית. במסגרת התכנית מוצעל סטודנטיות ליווי אישי וקבוצתי. חונכות של מרצים וחונכות של סטודנטיות מתאפשרות לכל מי שמבקשת. הסיוע הקבוצתי ניתן בעיקר בתחום הלימודי, בתחומים אקדמיים: אנגלית, לשון, כתיבת עבודות סמינריוניות ותחומים פדגוגיים שונים, כולל ליווי אישי בהכנת תכנים להתנסות המעשית. ניתן גם ליווי קבוצתי סדנתי שמטרתו מתן כלים לשילוב בין המשימות האישיות והמשימות האקדמיות, לקראת שילוב בית וקריירה, ועידודן להשתלבות בחברה בתפקידי מנהיגות חינוכית וחברתית. את התכנית מרכזת **מיכל ליסון** שבחופשת לידה, וכעת ממלאת את מקומה **ציפי אגרט**.

התכנית במכללת שאנן - המכללה האקדמית הדתית לחינוך

התכנית להכשרת מורים לבני הקהילה מתקיימת לחינוך במכללת שאנן זו השנה השלישית, ולומדים בה כ-20 סטודנטים. נשיא המכללה **פרופ' יחיאל פריש** תומך בתכנית ומעורה בה; מרכזת את התכנית **גילה הפשטיין**.

התכנית הייחודית כוללת קורסים ייחודיים בתחומים אקדמיים שונים וכן קורסים בדגש על זהות תרבותית וקורסים בתחום המעורבות בקהילה. בתחום הפדגוגי מתקיימים מפגשים שונים הכוללים טיפוח דיקציה, עידוד קריאה של ספרי ילדים, נוער ומבוגרים, טיפוח יחזמות ופיתוח מנהיגות. כחלק מהתכנית מתקיימים מפגשים על אודות תהליך הכניסה לעבודה בדגש על ראיונות עבודה, התנהלות מול גורמים רשמיים ועוד.

מעטפת של תמיכה אישית ניתנת לסטודנטים, זו כוללת ייעוץ אישי וחונכות קבוצתית. בשנה האחרונה התקיים במכללה יום עיון משותף לסטודנטים הלומדים בשתי התכניות הייחודיות - תכנית המצוינים ותכנית לבני הקהילה האתיופית. במהלך השנה מתקיימות הרצאות אורח, הניתנות על ידי מרצים שונים, ומטרתן להעצים את הסטודנטים ולטפח מנהיגות בקרב בני הקהילה. התכנית מלווה במחקר הערכה על ידי **טלי פריד וד"ר גילה יעקב**.

רג"ב (ראש גדול בהוראה)

התכנית להכשרת סטודנטים מצוינים להוראה במכללות

האקדמיות לחינוך

ד"ר רמה קלויר, המרכזת הארצית של התכנית

היסטוריה, מטרות ומגמות של התפתחות

תכנית המצוינים להכשרת מורים במכללות האקדמיות לחינוך החלה לפעול בשנת תשנ"ט (1998) כפרויקט ניסויי. בשנת תשס"ג (2002) הוכרה כתכנית של קבע, ומאז היא הולכת ומתפתחת. הרעיון של הקמת התכנית נבע קודם כול משאיפותיהם של ראשי האגף להכשרת עובדי הוראה להשביח את כוח האדם הפונה להוראה בכלל ולמכללות בפרט ולהעלות את יוקרת המקצוע (גרינפלד וקלויר, 2009⁴). לפיכך מטרתה הכללית של התכנית היא לגייס סטודנטים להוראה בעלי יכולות גבוהות ולהכשירם באמצעות תכנית מיוחדת ואיכותית להיות מורים מובילים, מחנכים מצוינים ומנהיגים חינוכיים. מכאן נגזרים יעדיה ודרכי פעולתה (שם, 2009, קלויר, 2010⁵). כמו כן כוונתם של יוזמי התכנית ומקימה הייתה מלכתחילה שתכנית המצוינים תהווה בתוך כל מכללה מעין זרז לשינויים ותמורות בתהליכי ההכשרה. אלה עשויים להתממש בשל אופייה המיוחד (כגון המבנה התלת שנתי המואץ והצורך לתת מענה דיפרנציאלי לסטודנטים בעלי יכולות גבוהות יחסית), כמו גם מהחופש היחסי שניתן למכללות להתנסות בדרכי הכשרה מיוחדות עם קבוצת סטודנטים איכותית וייחודית. דוגמאות למימושן של מטרות אלה-המכללה האקדמית בית ברל (חאג' יחיא ופאול, 2009⁶) והמכללה האקדמית אחוה (מלאת, 2009⁷). בנוסף, התקווה הייתה שכניסתם של סטודנטים איכותיים למערכת ההכשרה תשביח את רמת ההוראה והלמידה במסלולי ההתמחות השונים. ולבסוף, התקווה הייתה שהצבת רף גבוה, הכשרה לקראת מצוינות בהוראה בהתאמה להמלצות של חוקרים בעולם, תהווה אמצעי להעלאת הציפיות של המכללות השונות הן מבוגרי תכנית המצוינים והן מבוגרים אחרים. כפי שאומרים ד"ר בעז צבר וד"ר ברוריה שישון מהמכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין: "...ברוח שהוצגה לעיל, שואף פרויקט המצוינים של המכללה לשלב עיון תיאורטי מעמיק וביקורתי בעיסוק פדגוגי המבוסס על התנסות ממשית. אנו סבורים כי פרויקט המצוינים יכול וצריך לשמש כמודל וכראש חץ בכינונה של הוראת מורים מתוקנת בעתיד" (צבר ושישון, 2009, עמ' 19⁸).

⁴ גרינפלד, נ', וקלויר, ר' (2009). התכנית להכשרת סטודנטים מצוינים במכללות האקדמיות לחינוך. ביטאון מכון מופ"ת, 36, 4-7.

⁵ קלויר, ר' (2010). סטודנטים מצוינים – הכשרה ייחודית – מורים מצוינים. מעוף ומעשה, 13, 166-194.

⁶ חאג' יחיא, ק', ופאול, א' (2009). ריבוי תרבויות כמשאב אקדמי וחברתי בתכנית המצוינים של המכללה האקדמית בית ברל. ביטאון מכון מופ"ת, 36, 11-12.

⁷ מלאת, ש' (2009). תכנית המצוינים במכללה האקדמית אחוה: מנוף לשינויים. בתוך: ר' קלויר, נ' כהן, ר' עבאדי ונ' גרינפלד (עורכים). הלכה, מעשה וחזון: הכשרת סטודנטים מצוינים להוראה במכללות האקדמיות לחינוך. (ע"ע 365-379). הוצאת תמה, תל אביב: מכון מופ"ת.

כיום, בשנת תשע"ה, הצטרף לתכנית מחזור הסטודנטים הגדול מאי פעם, ובסך הכול משתתפים בתכנית למעלה מ-1200 סטודנטים הלומדים בתכניות המתקיימות ב-21 מכללות שונות בארץ (לעומת 73 סטודנטים בשש מכללות בתחילת הדרך⁹). מרקם מורכב זה של תכניות, ובתוכן סטודנטים, מורי מורים ומכללות מאזורים שונים, בעלות זהויות שונות ומגוון דמוגרפי רחב, הוא ייחודי לתכנית המצוינים, ונראה שאין שני לו באף תכנית חינוכית רשמית המתקיימת במדינת ישראל. הדבר מחייב מצד אחד הגדרת גרעין מדיניות ברור: משותף, מאחד ומחייב, ומצד שני הוא מחייב גם התייחסות רגישה למאפיינים הייחודיים של כל מכללה וכל תכנית, וכתוצאה מכך גם מתן חופש פעולה וביטוי לכל אחת מהן. בנוסף הדבר מאפשר ליצור מסגרות על-מכללתיות ללמידה משותפת ושיתוף פעולה בפיתוח התכנית במכללות.

מסגרות למפגש ולמידה משותפת

הרעיון בבניית מסגרות אלה נולד מתוך הרצון שיינתן ביטוי למרקם הרב-תרבותי המיוחד שבתכנית, שתיבנה מסגרת של למידה משותפת, שיתופי פעולה והידברות וליצור הזדמנויות למפגשים בין סטודנטים, מכללות ומורי מורים שללא הזדמנויות אלה אולי לא היו נפגשים לעולם, לא היו יכולים לשוחח זה עם זה, ללמוד זה מזה ואף ליצור שיתופי פעולה, יחסי אמון הדדי, עמיתות מקצועית וחברות אישית. הזדמנויות אלה מתבצעות באמצעות מסגרות שונות ובדרכים מגוונות כמתואר להלן:

א. מפגשי פורום מרכזי התכנית במכללות

הפורום נועד להוות מסגרת של חשיבה ולמידה משותפת למרכזים האחראיים לקידום תכנית המצוינים במכללה. מאחר שמרבית המרכזים מתמודדים עם בעיות דומות, יש במפגשי הפורום כדי לתרום להם להכיר ולהבין טוב יותר את התכנית, לתמוך בפעילותם למען הצלחתה, להגדיר יחד יעדים ולהוביל להשגתם. בפורום מתקיים שיח תומך, המכבד את כל משתתפיו ומאפשר הבעה של מגוון דעות ועמדות. ראו פירוט על מפגשי הפורום בכתבה בעמ' 22

⁸ צבר, ב', ושישון, ב' (2009). הרצינוול לעבודתה של קבוצת המצוינים במכללה לחינוך ע"ש דוד ילין. ביטאון מכון מופ"ת, 36, 18-19.
⁹ ראו גרפים מספר 1 ו-2 בעמודים: 29-30 בפרק של קלויר, ר', כהן, נ', ועבאדי, ר' (2009): התפתחות התכנית לאורך השנים: בתוך: ר' קלויר, נ' כהן, ר' עבאדי ונ' גרינפלד (עורכים). הלכה, מעשה וחזון: הכשרת סטודנטים מצוינים להוראה במכללות האקדמיות לחינוך. (ע"ע 28-53). הוצאת תמה, תל אביב: מכון מופ"ת.

תכנית רג"ב (המשד)

ב. מפגשי סטודנטים לצורך למידה משותפת

מפגשים אלה מתקיימים בשתי מסגרות למידה משותפת:

- 1. "פורום הסטודנטים הבין-מכללתי", המיועד לנציגי סטודנטים מכל מכללה ותכנית. ראו פירוט בכתבה בעמ' 24.
  - 2. כנסים ארציים
- ניתן לקרוא על מסגרות אלה בסעיף כנסים וימי עיון באתר התכנית¹⁰ ובאתר הכנס הבין-לאומי שהתקיים ביולי 2013 במכללה לחינוך ע"ש דוד ילין ובמכון מופ"ת.
- ראו פירוט בכתבה בעמ' 26.

ג. מפגשי למידה ומחקר בצוותים

מרכזי התכניות נוהגים להיפגש בקבוצות מצומצמות כדי ללמוד ביחד סוגיות משותפות, לחקור במשותף וכדי להציג ביחד כנסים אקדמיים בארץ ובחו"ל. מגוון הנושאים הנחקרים והמוצגים בכנסים משקף את אופייה הרב-תרבותי של התכנית.

תכנית הלימודים הייחודית

תכנית ההכשרה של הסטודנטים ברג"ב מואצת, שלוש במקום ארבע שנים. בשל כך ובשל הרצון להכשירם להיות מורים איכותיים: יחמים, אכפתיים ובעלי ידע חינוכי רחב, נקבע שכ- 25% מתכנית הלימודים של הסטודנטים בתכנית יהיו ייחודיים. בין מרכיביה הייחודיים:

- מעורבות חברתית ולמידה תוך כדי שירות בקהילה (service-learning), ובכלל זה עשייה תורמת בקהילה המלווה בקורס אקדמי הכולל למידה על העשייה וסדנה רפלקטיבית.
- ראו דוגמאות [ממכללת סכנין להכשרת עובדי הוראה](#), [ומהמכללה האקדמית לחינוך תלפיות](#).
- התנסות בדרכי למידה-הוראה מגוונות במהלך ההכשרה באמצעות:
  - הקמת תערוכות פעילות. ראו דוגמאות [ממכללה ירושלים](#) [ומהמכללה האקדמית בית ברל](#).
  - הכנת כנסים שנתיים עבור כל באי המכללה. ראו דוגמה [ממכללת שאנן - המכללה האקדמית הדתית לחינוך](#).
  - כתיבת עיתון. ראו דוגמה [מהמכללה האקדמית בוינגייט](#).
  - למידה פעילה רבת ייצוגים ורב-תרבותית המתקיימת במהלך הכנסים הארציים. ראו סיכומים על [הכנס הארצי של שנתון א' ועל הכנס הארצי של שנתון ב'](#).

¹⁰ אתר התכנית

התנסויות חינוכיות ומחקריות בתוך מערכת החינוך, כגון:

- למידה, ביצוע מחקרים והתנסות בתוך מסגרות חינוכיות ניסוייות ופורצות דרך.
- התנסות בקידום פרויקטים והובלת יוזמות בצורה עצמאית. ראו לדוגמא את ההזמנה שלהלן לכנס פנימי במכללת לוינסקי לחינוך המציג יזמות חינוכית:

התנסות ייחודית מורחבת בהוראה. ראו דוגמה [מהמכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי](#).

קורסים בלמידה עצמית ולימודי העשרה.

היכרות עם מערכת החינוך על מרכיביה השונים.

פעילויות וקורסים שמטרתם לעצב חזון חינוכי של מורים מובילים, מנהיגים ומורים מצוינים. אלה משולבים באופנים שונים בכנסים המכללתיים, כמו גם בכנסים הארציים, במסגרת פורום הסטודנטים הבין-מכללתי ובמסגרות מגוונות של למידה והכשרה במסגרת הפעילות הייחודית של רג"ב בתוך המכללות, למשל מפגשים עם אנשי חינוך מעוררי השראה ופורצי דרך ועיסוק ביזמות חינוכיות. ראו [דוגמה מהמכללה לחינוך ע"ש דוד ילין](#).

תכנית רג"ב (המשך)

על מקומו של המחקר ברג"ב

המחקר ברג"ב משמש אמצעי ללמידה וקידום מתמיד של התכנית. לכן הוא נערך בשני משורים:

הראשון- בתוך כל מכללה. המטרה היא שכל אחת מהמכללות תחקור ותעריך את התכנית שלה. ראו [דוגמה](#).

[למחקר פנים מכללתי במכללה האקדמית הערבית לחינוך בישראל](#).

השני - ברובד הארצי העל מכללתי. על עושר המחקרים הארציים שנערכו בתכנית לאורך שנותיה, על מקומו של המחקר בעיצוב מדיניותה וכן על ההישגים הגבוהים של התכנית ובוגריה, כפי שאלה עולים ממצאי המחקר, [ראו באיגרת לקראת תשע"ה](#), שהוכנה עבור מרכזי התכנית לקראת תשע"ה.

רג"ב עם הפנים לעתיד

כיום שוקדת התכנית במשותף עם אגף הסטאז' על פיתוח דרכים לשיפור תהליכי ההשמה והליווי של בוגרי התכנית במערכת החינוך. מפגשים משותפים שנתקיימו לאחרונה בין נציגים של בוגרי התכנית ומרכזיה לבין שני ראשי האגפים: נח גרינפלד, מנהל האגף להכשרת עובדי הוראה, וד"ר שרה זילברשטרום, מנהלת האגף להתמחות וכניסה להוראה, ובניצוחו של אייל רם, סמנכ"ל משרד החינוך וראש המינהל לעובדי הוראה, הולידו שיח מעניין ורעיונות רבים להמשך טיפוח בוגרי התכנית גם לאחר סיום שלב ההכשרה. זאת על מנת להשאיר את בוגרי התכנית במערכת החינוך לאורך זמן, לאפשר להם למצוא בה את מקומם המיטבי ולאפשר למערכת החינוך לזכות במורים איכותיים, מצליחים ומרוצים.

פורום המרכזים הבין-מכללתי של רג"ב

ד"ר ליאת איל, מרכזת פורום מרכזי התכנית במכללות

תארו לעצמכם מה עשוי להתרחש בתוך קבוצה של אנשים אשר כל אחד מהם מוביל מצוינות, שינוי וחדשנות במכללה לחינוך.

קבוצת המרכזים מייצגת את המגוון הרחב ביותר של הקשת התרבותית-חברתית בארץ, נפגשת בקביעות לאורך שנת הלימודים האקדמית. מפגשי פורום המרכזים של תכנית רג"ב נועדו לשתף

את כלל הקבוצה כקבוצה לומדת וכקבוצת תמיכה בתהליכי התכנון, הביצוע וההערכה של מתווה התכנית והיעדים שנקבעו.

במה אנו עוסקים במפגשים?

- מלווים וחונכים את המרכזים החדשים שנכנסים לתפקידים וגם תומכים בוותיקים;
- חוקרים את התכנית, מחקרי פנים תוך מכללתיים וכן מחקרים מערכתיים על אודות התכנית, ומציגים אותה בבמות שונות;
- חושבים על תהליכי מיתוג של התכנית כדי להבנות את תדמיתה במערכת החינוך על רבדיה השונים;
- מדברים, משתפים, לומדים זה מזה ותומכים זה בזה באווירה חמה ומפרגנת.

אחד מפירותיו המעניינים של שיתוף הפעולה בין המרכזים בינם לבין עצמם ובינם לבין הסטודנטים בתכנית הוליד את השם החדש רג"ב (ראש גדול בהוראה), שנבחר בחודש מאי 2013 באופן דמוקרטי מתוך 41 הצעות לשמות, שנאספו במשך כשנה. בתהליך הבחירה שבוצע באמצעות מסמך שיתופי (Google Docs) השתתפו כ-400 סטודנטים ומרכזי תכניות מכל רחבי הארץ¹ בהמשך ובתהליך דומה נבחר גם לוגו ששיקף לדעת רוב המרכזים את השם הנבחר ואת רוח התכנית.

שם ולוגו לתכנית

¹ אתר התכנית

תכנית רג"ב (המשך)

מחקר, פיתוח והטמעה

בשנה הנוכחית נמשיך את פעילותנו בנושאים השוטפים שעל הפרק: תכנון והיערכות לכנסים הארציים השנתיים והכנסים הפנימיים במכללות, התעדכנות בפעילויות הייחודיות שבמכללות הקשורות למעורבות החברתית והתנסות מעשית ייחודית של הסטודנטים בתכנית, מחקר ופיתוח של תכנית הלימודים ודיון בסוגיות תיאורטיות ומעשיות בהקשר של הובלת התכנית.

אתגרים

השנה הצבנו לעצמו אתגר לפתח מודל לליווי של בוגרי התכנית לצורך טיוב תהליכי ההשתלבות שלהם בשדה, בשיתוף אגף התמחות וכניסה להוראה. אנו רואים חשיבות רבה בשמירה על מצוינות ועל העוצמה הייחודית המתפתחת בתוך התכניות במכללה גם בהמשך דרכם של הסטודנטים, כשהם כבר מורים ומחנכים במסגרות החינוכיות השונות. נערכו כבר שני מפגשים בנושא ואנחנו ממשיכים...

גם אנחנו סטודנטים

בכל שנה אנו נפגשים לימי עיון וסדנאות. בשנה שעברה התארחנו במחיאון הארץ ליום בנושא "למידה חוץ כיתתית" המשלבת אמצעים דיגיטליים במרחב המחיאוני (בתמונות להלן).

השנה המפגש הראשון שלנו התקיים במרכז ה"ב – היחידה לסימולציה בחינוך באוניברסיטת בר-אילן. המרכזים התנסו בסימולציה של מצבים קונפליקטואליים יומיומיים מורכבים במסגרת תפקידים כמרכזים המובילים שינוי, חדשנות ומצוינות במכללות. הסימולציות בכיכובם של המרכזים ושחקנים מקצועיים ממרכז ה"ב צולמו באולפנים, ולאחר מכן נערך תהליך של תחקיר בעקבות ההתנסות, אשר כלל דיון, צפייה בקטע, משוב השחקנים, משוב עמיתים ומשוב ממנחה הסדנה. כמובן כל יום למידה כזה מוליד רעיונות והזדמנויות חדשות למרכזים ליישם התנסויות למידה דומות עם קבוצת הסטודנטים במכללה.

פורום הסטודנטים הבין-מכללתי של תכנית רג"ב

ד"ר נעמי מגיד-מרכזת פורום הסטודנטים הבין-מכללתי

הפורום הוא מסגרת המשותפת לסטודנטים מצוינים נציגי כל המכללות להוראההעוסקת בלמידה ובמעורבות חברתית-חינוכית-קהילתית.בפורום באים לידי ביטוי המגוון האקדמי התרבותי והערכי, היכולת הגבוהה והמוטיבציה של המשתתפים בו.הפורום מתנהל במכון מופ"ת במתכונת של ימי עיון, סיורים, למידה מקוונת ועצמית ומקנה למשתתפיו קרדיטציה אקדמית.

לסטודנטים ניתנת בחירה להצטרף לאחד מערוצי הפורום. במחזור המסיים היו שלושה ערוצים:

1. ["זום אין - מסע ויזואלי"](#)
2. ["חינוך לשם שינוי". כתבה שנכתבה על ידי סטודנטית בוגרת הערוץ וכתבה שנכתבה על ידי מנחי הערוץ.](#)
3. ["יצירתיות שמשנה למידה". ראו כתבה שנכתבה על ידי סטודנט בוגר הערוץ וכתבה שנכתבה על ידי אחת משתי מנחות הערוץ.](#)

אליהם מצטרף השנה ערוץ חדש: "לומדים לשחק - פיתוח משחקים משולבי מחשב בלמידה", שבו ייקח חלק בהנחיה גם סטודנט מתכנית רג"ב של מכללת סמינר הקיבוצים- המכללה לחינוך, לטכנולוגיה ולאמנויות.

"הפרלמנט" הוא רצועת זמן המתקיימת בכל אחד ממפגשי הפורום במתכונת של מליאה והמוקדשת להתדיינות בסוגיות חינוכיות מגוונות ומשותפות לחשיבה ביקורתית ויצירתית ולפיתוח יכולת רטורית, בהנחיה פעילה של הסטודנטים.

תכנית רג"ב (המשך)

פעילות הפורום מתועדת על ידי צוות כתיבה של סטודנטים [במגזין המקוון "3 נקודות"](#). המגזין (שמתחיל השנה לפעול במתכונת חדשה של פורטל תוכן של התכנית) כולל בלוגים/יומנים דיגיטליים המתארים את הפעילויות, הפרויקטים והעושר החברתי-תרבותי של פורום הסטודנטים ושל תכניות רג"ב במכללות השונות.

תיאור מדוד ואינפורמטיבי זה אינו יכול להעביר לכם, קוראי האיגרת, את רוח הפורום וייחודו, את חוויית הלמידה הייחודית בערוצים המעוררת בסטודנטים עניין ומחויבות, את הסקרנות בהיכרות של סטודנטים ממכללות רחוקות גיאוגרפית ותרבותית, את המוכנות של הסטודנטים להגיע למפגשים מכל קצות הארץ ואת מאור הפנים של צוות מכון מופ"ת, המארח אותנו. אין בו כדי לתאר את הצחוק בפרלמנט, את המריבות על השוקולד ואת משחקי התפקידים שבהם נשברות המחיצות.

בנוסף ללמידה המשותפת במסגרת הערוצים המתוארים לעיל, הפורום מאפשר למידה משותפת של הסטודנטים מכל תכניות רג"ב בארץ במסגרת קורסים המיוחדים להם, כמו הקורס ["ראש גדול בהוראה"](#) שהתקיים בתשע"ד בשיתוף חברת גוגל ובהובלת בוגר רג"ב וכן הקורס המתוכנן להתחיל בסמסטר ב' של תשע"ה בשיתוף אגף השל"ח במשרד החינוך.

רוצים לראות את פעילות הפורום הבין מכללתי? הנה שני קטעים שלנו ביוטיוב:

1. [סיכום הפעילות בשנים תשע"ב-תשע"ג](#)
2. [סיכום הפעילות בשנים תש"ע-תשע"א](#)

כנסים כפדגוגיה ייחודית בתכנית הכשרת המורים של רג"ב

ד"ר נחום כהן,
היה אחראי לארגון
הכנסים ברג"ב עד
תשע"ד

רחל שפיגלר,
אחראית לארגון
הכנסים ברג"ב החל
בתשע"ה

תכנית רג"ב (ראש גדול בהוראה) עורכת כנסים כחלק ממסגרת הכשרת המורים הייחודית המתקיימת בה. התכנית רואה בקיום הכנס כלי פדגוגי שמטרתו להכשיר את הסטודנטים להיות מורים מצוינים, ולכן הנושאים שבהם עוסקים הכנסים תמיד רלוונטיים לעבודתו של המורה.

במהלך כל שנת לימודים מתקיימים שני סוגי כנסים חד יומיים:

1. כנסים ארציים לכל אחד משלושת השנתונים, ובהם משתתפים כל הסטודנטים של תכנית רג"ב מכל המכללות להכשרת מורים בארץ, כ-400 סטודנטים בכל שנתון.
2. כנסים פנימיים שנתיים בכל אחת מהמכללות.

הכנסים הארציים:

כנס שנה א' מתקיים בשנתיים האחרונות בשיתוף אגף של"ח ומוקדש לנושא הסיוור והלמידה מחוץ לכיתה. בתשע"ד התקיים הכנס בעיר לוד. ההתכנסות הייתה בהיכל התרבות של לוד, ולאחר מליאה קצרה ובה ברכות והרצאת פתיחה מפי ראש העיר עו"ד רביבו יצאו כעשרים קבוצות סטודנטים לסיורי למידה עצמית ומודרכת מחוץ לכיתה באתרים גיאוגרפיים, היסטוריים ודתיים בעיר. במליאה השנייה בסוף היום נערכו סיכומים בנושא של "איך מלמדים מחוץ לכיתה", ונערך משוב דיגיטלי על הכנס.

כנס שנתון א' בעיר לוד – לומדים בחברותא

תכנית רג"ב (המשך)

שיתוף הפעולה עם אגף השל"ח במשרד החינוך מוליד רווחים פדגוגיים גם לתכנית רג"ב וגם לאגף השל"ח. ראו [כתבה מטעם אגף של"ח וידעת הארץ על השיתוף.](#)

כנס שנה ב' מתקיים כבר חמש שנים בשיתוף עם מרכזי ההפצה של גף ניסויים וזמנות, ומטרתו היכרות עם החדשנות, היזמות והחשיבה היצירתית שבאות לביטוי בבתי ספר ניסויים ומרכזי הפצה. בתשע"ד התקיים הכנס בבית הספר הניסויי כדורי ובסיוע אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, ואוהלו - המכללה האקדמית לחינוך, מדעים וספורט. סטודנטים ממכללות שונות יצאו למוסדות ניסויים, למדו את מהות הניסוי, ובמסגרת סדנאות שהתקיימו במהלך הכנס הציגו לעמיתיהם ולמנהלי מרכזי הפצה את תובנותיהם ממה שלמדו. הסדנאות כללו דיונים על הדרכים להולכת החינוך קדימה, והסטודנטים ערכו סיורי היכרות עם המסגרת החינוכית של המוסד המארח.

שיתוף הפעולה עם גף ניסויים וזמנות במשרד החינוך מוליד רווחים פדגוגיים גם לתכנית רג"ב וגם לגף הניסויים וזמנות, כפי שמתואר [בכתבה מטעם גף ניסויים וזמנות.](#)

כנס שנה ג' מתקיים בשיתוף עם אגף התמחות וכניסה להוראה ומוקדש לסיכום שנות הלימודים במכללה ולהכנה לקראת היציאה לעבודה כמורים בפועל. בתשע"ד המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי אירחה את הכנס. במסגרת סדנתית בהנחיית נשיאי/ראשי המכללות הציגו הסטודנטים דרכים שונות של למידה משמעותית, שאותה חוו במסגרת רג"ב במהלך שנות לימודיהם. נערכו סדנאות עם אנשי ההתמחות והכניסה להוראה, ותעודות סיום התכנית חולקו לסטודנטים על ידי נשיאי/ראשי המכללות באווירה אישית.

סדנה בכדורי בכנס שנתון ב' – תובנות מבית ספר ניסויי

הכנסים עוסקים בנושאים חינוכיים מגוונים ומהווים מסגרת פעילות המאפשרת לסטודנטים להיות שותפים מלאים ופעילים, להיפגש עם סטודנטים נוספים מהתכניות בכל רחבי הארץ וליהנות מחוויה תרבותית ומחוייית למידה שהיא בלתי שגרתית. בנוסף ההתכנסות יחד של מאות הסטודנטים ומפגשיהם בבוקר יום הכנס, בארוחות השונות ובמליאה, מאפשרים להם לחוש חלק מגוף עצום בעל חזון משותף.

כנס שנתון ג' במכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי - גם מתיאטרון פלייבק אפשר ללמוד

את הכנסים הארציים מארגן צוות מיוחד של התכנית בשיתוף עם המכללה המובילה את הכנס באותה שנה, עם נציגי רג"ב ומסגרות אחרות של משרד החינוך הקשורות לנושא הכנס, עם מנהלי בתי הספר המארחים את הכנס, עם הנציגות המוניציפלית של המקום שבו מתקיים הכנס ועם נציגות של הסטודנטים מהשנתון שלו מיועד הכנס הספציפי. מושם דגש על שיתוף הסטודנטים בהכנת הכנסים מתוך מחויבות לעקרונות של התכנית, כפי שהוזכר לעיל.

כל כנס עובר הערכה, והממצאים משמשים בסיס לשינויים ושיפור בשנה שלאחר מכן.

בשנה"ל תשע"ה מתוכננים השינויים הבאים:

כנס שנה א' יתקיים השנה בתל אביב באווירת "בסנדלים על גשר הירקון..." לארגונו יחברו יחד תכנית רג"ב, מכללת סמינר הקיבוצים - המכללה לחינוך, טכנולוגיה ואמנויות, נציגי אגף של"ח, עיריית ת"א, והחידוש השנה הוא שהסטודנטים של תכנית רג"ב ממכללת סמינר הקיבוצים יצטרפו למדריכי של"ח בהדרכת הסיורים תוך כדי מתן מקום לרעיונות וזמנות שלהם.

כנס שנה ב' יתקיים השנה במרכז ההפצה – בי"ס "יחד" במודיעין. לארגונו יתנו יד תכנית רג"ב, המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין וגף ניסויים וזמנות של משרד החינוך. השנה הסטודנטים יציגו את המחקרים שהם יקיימו במרכזי ההפצה, אשר אותם הם ילמדו להכיר ברחבי הארץ.

כנס שנה ג' יתקיים השנה במכללה האקדמית בוינגייט. בהכנתו שותפים תכנית רג"ב ואגף התמחות וכניסה להוראה. גם השנה ישתתפו בו נציגי ההתמחות והכניסה להוראה וינחו את בוגרי התכנית לקראת יציאתם לעבודה. נשיאי/ראשי כל המכללות יעמדו בראש מושבי הסטודנטים ויחלקו במהלך הכנס את תעודות הבוגרים לסטודנטים מתכנית רג"ב באופן אישי ומרגש.

הכנסים המכללתיים

בשבע השנים האחרונות מתבקשת כל תכנית רג"ב בכל מכללה ליזום, לארגן ולהוביל כנס או יום עיון עבור כלל באי המכללה: מורי מורים וסטודנטים.

הכנת כנס אחת לשנה, על כל מרכיביו, מאפשרת לסטודנטים להתנסות בלמידת PBL במיטבה ולהכיר את הכנס ככלי פדגוגי שבאמצעותו אפשר להציף נושא בצורה חדשה מעניינת ורבתגונית. הסטודנטים לומדים את הנושא שבו עוסק הכנס בצורה יסודית ומעמיקה, חושבים כיצד יתורגם התוכן לפעילות שתאפשר לתלמידים ללמוד אותו. עליהם לתת את דעתם לבעיות ארגון, תקצוב והשגת משאבים, להכיר כלי מדיה עכשוויים ולחשוב כיצד להיעזר בהם במהלך הכנס בצורה שתשמור על עניין המשתתפים ותיצור אווירה של למידה פעילה, חווייתית ומהנה. בנוסף, בדרך זו הסטודנטים מרג"ב תורמים לקהילת המכללה.

תכנית רג"ב (המשך)

מגוון הנושאים של הכנסים המכללתיים הוא כמעט אין-סופי כיוון שבכל מכללה תכנית רג"ב בוחרת את הנושא שלו היא מקדישה את הכנס בהתאם לרוח המכללה, לסוגיות המעניינות את הסטודנטים הלומדים בה, לנושאים השנתיים של משרד החינוך, לאקטואליה במדינת ישראל וכדומה.

להלן כמה דוגמאות:

כנס: "הצמח ושימושיו בראי הזמן" במכללה האקדמית ע"ש קיי בתשע"ד

המכללה האקדמית לחינוך על שם קיי
קבוצת רג"ב, המרכז לקיימות והמועצה הירוקה במכללה,
אגודת הסטודנטים, קק"ל-קרן לישראל
ורשות העתיקות.
מתכבדים להזמין אתכם להפגנה בנושא:

"הצמח ושימושיו בראי הזמן"

שלישי י"ג בשבט תשע"ד
14 בינואר 2014
14:00-12:30
ברחבת הבניין הראשי

בתכנית סדנאות בנושאים הבאים:
הכנת בשמים, הכנת ספרוני מרפא, הכנת חמסות,
תצוגת עתיקות, ניידת חינוכית של קק"ל ועוד!

המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי
רח' עזריאל ניצני 6 באר שבע, טלפון: 08-6402777
www.kaye.ac.il

כנס: "כיתה ללא בעיות משמעת-הייתכן?" במכללת ליפשיץ בתשע"ג

הכנס השנתי של מכללת ליפשיץ - ה'תשע"ג

כיתה ללא בעיות משמעת - הייתכן??

10:00 התכנסות, קפה ועוגה
10:30 דברי פתיחה
הרצאת פתיחה - ד"ר אליעזר יריב
12:00 הפסקת צהריים
12:30 **סדנאות**

חגי לובר	יונתן בילט	ד"ר אליעזר יריב	ישי רחנברג	?
שחקן ומרצה, מנהל בית ספר למשחק.	מנהל חינוכי בישיבת "מקור חיים"	פסיכולוג חינוכי - מומחה למשמעת בכיתה	מד"פ במכללת ליפשיץ ואיש חינוך	
שחקן יוק"פ של "מקור חיים"	"איך מתגברים על ג'ט לג"	כלים להתמודדות עם בעיות משמעת בכיתה	מנ: "לא איש דברים" ועד ל: "אלה הדברים"	קפה דילמה
כיתה מס' 11	כיתה מס' 9	באולם הקטן	כיתה 4	כיתה 3

13:45 הפסקה כיבוד קל יוגש
14:00 דבר נציגי אגודת הסטודנטים
14:15 פאנל בהשתתפות הרב צפניה קלרמן ר"מ במכון לב הרב יעקב אידלס ראש ישיבת חיצים הרב מנחם קליין מנכ"ל פדגוגי ומחנך
15:30 תפילת מנחה התפזרות לבתים

ובן יחולק למשתתפים שי צנוע ע"י נציגי אגודת הסטודנטים

במהלך הכנס יוגש כיבוד קל

הכנס נערך על ידי תלמידי 'מאירים' - תוכנית המצוינות להוראה של מכללת ליפשיץ

תכנית רג"ב (המשך)

כנס : "השמים הם..." הזדמנויות מגוונות ללמידה במכללה האקדמית לחינוך גבעת וושינגטון בתשע"ב

ראו גם סיכום על [כנס מכללתי](#) שקיימה תכנית רג"ב בתשע"ד במכללת שאנן – המכללה האקדמית הדתית לחינוך.

כינוס במכון מופ"ת

הכינוס הבין-לאומי המקוון עברית בקוונה תחילה: הוראת העברית כשפה נוספת לאוכלוסיות מגוונות בארץ ובעולם

ימים ראשון ושני, כ"א-כ"ב באייר תשע"ה 10-11, במאי 2015

הצטרפו גם אתם!

מכון מופ"ת מציע לכם הזדמנות לפגוש עמיתים מכלה עולם, לדון בסוגיות חשובות בתחום הוראת העברית כשפה נוספת, להיחשף למחקרים ותכניות, להעשיר את עבודתכם המקצועית וליהנות!

[הרשמה לכינוס](#)